

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie	9
1. Ogólna charakterystyka filozofii klasycznej	13
✓ 1.1. Sposoby rozumienia słowa „filozofia klasyczna”	13
✓ 1.2. Początki filozofii klasycznej	14
1.2.1. Nurt realistyczno-empirystyczny	16
1.2.1.1. Pojęcie zasady bytu a wiedza racjonalna	16
1.2.1.2. Pojęcie ruchu i prawdziwości a wiedza racjonalna	18
✓ 1.2.2. Nurt idealistyczno-apriorystyczny	19
1.2.2.1. Pojęcie zasady bytu a wiedza racjonalna	20
1.2.2.2. Pojęcie ruchu i prawdziwości a wiedza racjonalna	21
✓ 1.2.3. Realistyczny nurt szkoły perypatetyków	23
1.2.3.1. Pojęcie „bytowości” bytu a wiedza racjonalna	24
1.2.3.2. Pojęcie ruchu i prawdziwości a wiedza racjonalna	24
✓ 1.3. Polemika empiryzmu z apiroryzmem na temat wartości źródeł poznania	26
1.3.1. Stanowisko empirystyczne	26
1.3.2. Stanowisko apriorystyczne	28
1.3.3. Stanowisko perypatetyków	32
✓ 1.4. Szczegółowa charakterystyka filozofii klasycznej nurtu realistycznego	34
1.4.1. Podstawowe własności filozofii klasycznej	34
1.4.2. Modyfikacje filozofii nurtu realistycznego	35
✓ 1.4.2.1. Modyfikacje filozofii w końcowych okresach starożytności i średniowieczu	35
✓ 1.4.2.2. Modyfikacje filozofii w czasach nowożytnych i współczesności	37
1.4.3. Działy filozofii klasycznej nurtu realistycznego	39
✓ 1.4.3.1. Filozofia bytu	40
1.4.3.2. Filozofia poznania	42
1.4.3.3. Filozofia wartości	43
1.4.4. Wzajemny stosunek działów filozofii klasycznej	43
✓ 1.5. Poznanie filozoficzne a poznanie w naukach szczegółowych	45
1.5.1. Podstawowe elementy strukturalne nauki	46
1.5.2. Przedmiot, zadania i metoda w naukach empirycznych	48
1.5.3. Przedmiot, zadania i metoda w naukach formalnych	51
✓ 1.5.4. Przedmiot, zadania i metoda w filozofii klasycznej	57
1.6. Potrzeba uprawiania filozofii klasycznej	63

2. Czynności determinujące przedmiot metafizyki nurtu realistycznego	67
2.1. Abstrakcja jako proces determinacji przedmiotu metafizyki wersji esencjalnej	67
2.1.1. Określenie abstrakcji	68
2.1.1.1. Abstrakcja potoczna	68
2.1.1.2. Abstrakcja naukowa	70
2.1.2. Rodzaje abstrakcji naukowej	73
2.1.2.1. Abstrakcja fizykalna	73
2.1.2.2. Abstrakcja matematyczna	75
2.1.2.3. Abstrakcja metafizykalna	77
2.1.3. Abstrakcyjne pojęcie przedmiotu metafizyki	81
2.1.4. Wybrane rozumienia abstrakcji metafizykalnej	84
2.1.4.1. Awicenny interpretacja abstrakcji	84
2.1.4.2. J. Dunsza Szkota interpretacja abstrakcji	85
2.1.4.3. Tomasza z Akwinu rozumienie abstrakcji	86
2.1.4.4. Rozumienie abstrakcji u niektórych neotomistów	87
2.2. Separacja jako proces determinacji przedmiotu metafizyki wersji egzystencjalnej	89
2.2.1. Czynności konstytuujące proces separacji	90
2.2.1.1. Zbieranie danych doświadczenia	90
2.2.1.2. Analiza treści danych doświadczenia	93
2.2.1.3. Intuicja intelektualna	94
2.2.2. Pojęcie przedmiotu metafizyki uzyskane w separacji metafizykalnej	95
3. Metafizykalny opis rzeczywistości przez wskazanie na jej transcendentalne własności	97
3.1. Ogólna charakterystyka opisu jako operacji wiedzotwórczej	97
3.1.1. Określenie opisu	98
3.1.2. Czynniki warunkujące charakter opisu	100
3.2. Opis rzeczywistości w naukach empirycznych	104
3.2.1. Określenie opisu w naukach empirycznych	104
3.2.2. Czynniki warunkujące specyfikę opisu w naukach empirycznych	105
3.3. Opis rzeczywistości w metafizyce przez wskazanie na treści transcendentalne	109
3.3.1. Określenie opisu rzeczywistości przez wskazanie na treści transcendentalne	109
3.3.2. Czynniki warunkujące specyfikę opisu przez wskazanie na treści transcendentalne	110
3.3.3. Sensowność metafizykalnego opisu rzeczywistości	116
3.4. Odkrywanie transcendentalnych „własności” bytu	118
3.4.1. Nazwa „transcendentalne własności bytu”	118
3.4.2. Transcendentalne pojęcia – absolutne	119
3.4.3. Transcendentalne własności – relatywne	126
3.5. Pierwsze zasady metafizykalne i ich interpretacje	136
3.5.1. Ontologiczna interpretacja pierwszych zasad	137

3.5.2. Logiczna interpretacja pierwszych zasad	142
3.5.3. Teoriopoznawcza interpretacja pierwszych zasad	145
3.6. Problem miejsca i funkcji pierwszych zasad w metafizyce	146
3.6.1. Miejsce pierwszych zasad w metafizyce	147
3.6.2. Funkcja pierwszych zasad w metafizyce	148
4. Metafizyczny opis struktury rzeczywistości	151
4.1. Określenie opisu struktury rzeczywistości w metafizyce i elementy warunkujące jego charakter	151
4.1.1. Określenie opisu struktury rzeczywistości	152
4.1.2. Elementy warunkujące charakter opisu struktury rzeczywistości	153
4.2. Operacje poznawcze prowadzące do struktury rzeczywistości	156
4.2.1. Powszechnie przyjmowane czynności naukotwórcze	156
4.2.1.1. Bezpośrednie procesy naukotwórcze i ich rodzaje	156
4.2.1.2. Pośrednie procesy naukotwórcze i ich rodzaje	158
4.2.2. Specyfika czynności akceptacji struktury rzeczywistości w metafizyce	163
4.2.2.1. Dedukcja, indukcja, redukcja a akceptacja czynników opisujących strukturę rzeczywistości	164
4.2.2.2. Wyjaśnianie jako sposób akceptacji czynników opisujących strukturę rzeczywistości w metafizyce	166
4.3. Czynniki opisujące strukturę rzeczywistości w metafizyce i ich sposób uzasadniania	171
4.3.1. Złożenie bytu z aktu i możliwości	171
4.3.1.1. Kontekst historyczny złożenia bytu z aktu i możliwości	171
4.3.1.2. Określenie aktu i możliwości	173
4.3.1.3. Uzasadnienie złożenia bytu z aktu i możliwości	177
4.3.1.4. Czynniki strukturalne bytu o charakterze możliwości i aktu	184
4.3.1.5. Pojęcie aktu i możliwości w tłumaczeniu struktury bytu	185
4.3.2. Złożenie bytu z substancji i przypadłości	186
4.3.2.1. Odkrycie złożenia bytu z substancji i przypadłości	186
4.3.2.2. Pojęcie substancji i orzekania substancjalnego	187
4.3.2.3. Pojęcie przypadłości i orzekania przypadłościowego	191
4.3.2.4. Uzasadnienie złożenia bytu z substancji i przypadłości	194
4.3.3. Złożenie bytu z materii pierwszej i formy substancjalnej	198
4.3.3.1. Pojęcia materii pierwszej i formy substancjalnej	198
4.3.3.2. Uzasadnienie złożenia bytów z materii i formy substancjalnej	201
4.3.3.3. Problemy związane z materią pierwszą jako czynnikiem strukturalnym bytu	206
4.3.3.4. Problemy związane z formą substancjalną jako czynnikiem strukturalnym bytu	208
4.3.4. Złożenie bytu z istoty i istnienia	210
4.3.4.1. Pojęcie istnienia i istoty	210
4.3.4.2. Historia złożenia bytu z istoty i istnienia	216
4.3.4.3. Relacja między istotą a istnieniem	219
4.3.4.4. Uzasadnianie realnej różnicy między istotą a istnieniem	220

5. Problem przyczynowania bytu w filozofii klasycznej	225
5.1. Pojęcie przyczyny	225
5.1.1. Pojęcie przyczyny w poznaniu potocznym	225
5.1.2. Pojęcie przyczyny w poznaniu naukowym	226
5.2. Pojęcie przyczyny w filozofii klasycznej	227
5.2.1. Historia pojęcia przyczyny bytu	227
5.2.2. Określenie przyczyny	230
5.3. Rodzaje przyczyn w filozofii klasycznej	231
5.3.1. Przyczyny wewnętrzne bytu	232
5.3.1.1. Pojęcie przyczyny materialnej	232
5.3.1.2. Pojęcie przyczyny formalnej	233
5.3.2. Przyczyny zewnętrzne bytu	236
5.3.2.1. Przyczyna sprawcza	236
5.3.2.1.1. Pojęcie przyczyny sprawczej w naukach przyrodniczych	237
5.3.2.1.2. Pojęcie przyczyny sprawczej w filozofii klasycznej	239
5.3.2.2. Problem przyczynowania sprawczego	243
5.3.2.3. Pojęcie przyczyny celowej	243
5.3.2.3.1. Pojęcie celowości w naukach przyrodniczych	244
5.3.2.3.2. Pojęcie przyczyny celowej w filozofii klasycznej	246
5.4. Zasada przyczynowości	249
5.4.1. Zasada przyczynowości sprawczej w naukach przyrodniczych	250
5.4.2. Zasada przyczynowości sprawczej w metafizyce klasycznej	252
5.4.3. Zasada przyczynowości celowej w naukach przyrodniczych	255
5.4.4. Zasada przyczynowości celowej w filozofii klasycznej	257
Literatura	259
Indeks osobowy	263
Indeks rzeczowy	265
Summary	269
Résumé	273